

Pastoriestraat, Torhout: Programma van Maatregelen



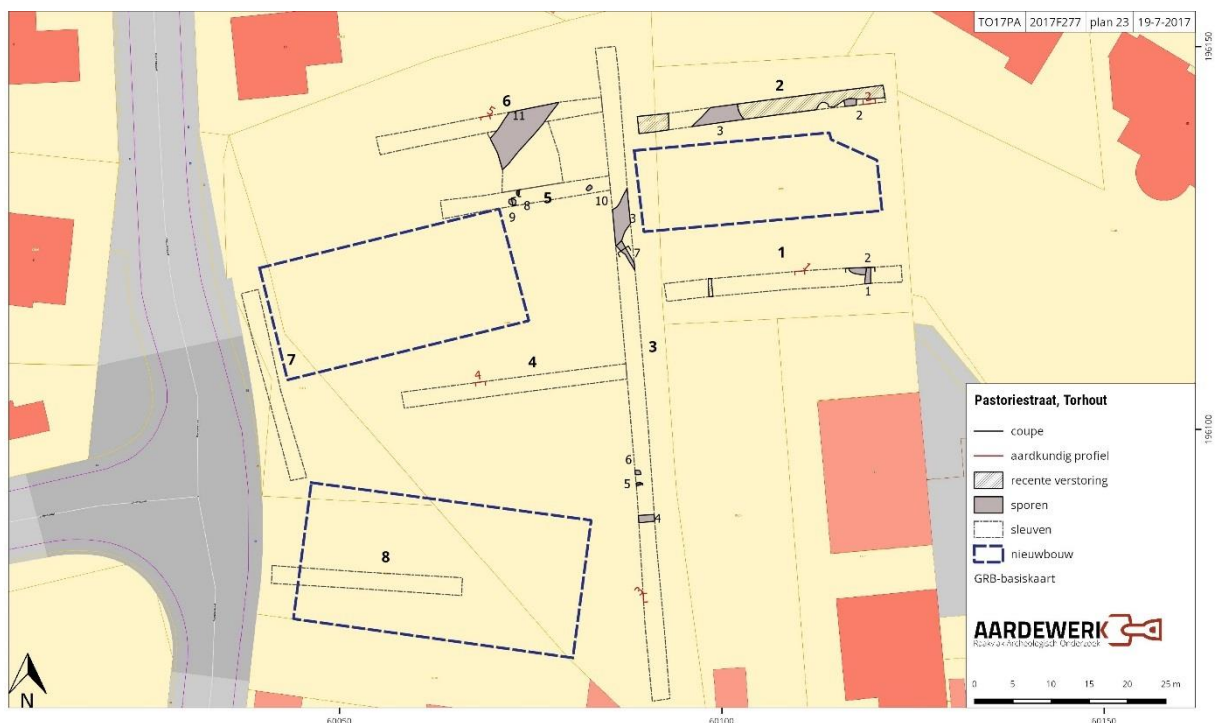
Opdrachtgever: De Mandel CBVA
Groenestraat 224, 8800 Roeselare
Uitvoerder: AardeWerk (Raakvlak Archeologisch Onderzoek)
Komvest 45
8000 Brugge
T +32 [0]50 44 50 41
E dieter.verwerft@brugge
Auteurs: Dieter Verwerft, Jan Huyghe, Frederik Roelens en Jari Hinsch Mikkelsen

© AardeWerk (Raakvlak Archeologisch Onderzoek), september 2017

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van AardeWerk (Raakvlak Archeologisch Onderzoek).

Pastoriestraat, Torhout: Programma van maatregelen (naar aanleiding van het bureauonderzoek, landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuvenonderzoek)

De Mandel CBVA plant de realisatie van een verkaveling langs de Pastoriestraat in Torhout. Om de mogelijke aantasting van het bodemarchief op deze terreinen in te schatten werkt De Mandel samen met AardeWerk, Raakvlak Archeologisch Onderzoek. Doel van de opdracht is het waarderen van het terrein aan de hand van een bureauonderzoek, een landschappelijk bodemonderzoek en een proefsleuvenonderzoek. Voor de aanvang van dit onderzoek wordt een melding archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem opgesteld.



Figuur 1: Syntheseplan van het uitgevoerd onderzoek

Administratieve gegevens

Opdrachtgever: De Mandel CVBA, Groenestraat 224, 8800 Roeselare, BE: 0405.553.535

Uitvoerder: AardeWerk, Raakvlak Archeologisch Onderzoek

Auteurs: Dieter Verwerft, Frederik Roelens en Jari Hinsch Mikkelsen

Bewaring en beheer van de geregistreerde data, vondsten en stalen: Onroerend Erfgoeddepot De Pakhuizen (Raakvlak), Komvest 45, 8000 Brugge

Locatie/vindplaats: Pastoriestraat, 8820 Torhout

Bounding box: 60031.2 - 196138.5 m; 60122.6 m - 196149.0 m; 60099.5 - 196058.0 m; 60037.5 - 196059.8 m

Naam site: Pastoriestraat, Torhout; afkorting: TO17PA

Kadaster: Torhout, 1e afdeling, sectie I, nummers: 586b, 588d, 588c, 588b, 589g, 600l, 600n, 600p en 586c

Relevante termen theasuri Onroerend Erfgoed: melding - bureauonderzoek - landschappelijk bodemonderzoek - proefsleuvenonderzoek

Periode: juni 2017

Archeologische verwachting: sporen uit de middeleeuwen

Resultaten vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

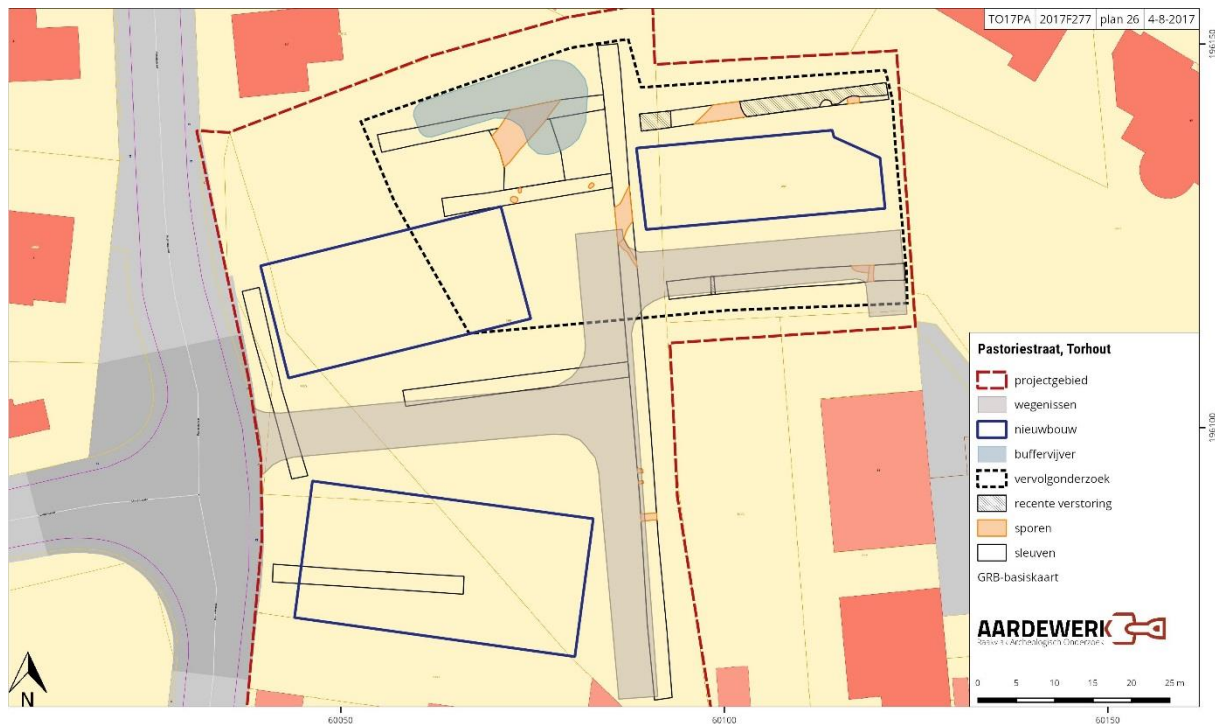
Op basis van het historisch onderzoek en de archeologische voorkennis bestaat een kans op aantasting van begraven archeologisch erfgoed. Het terrein is zeker sinds de middeleeuwen in cultuur gebracht, waarschijnlijk steeds als akker of weide. Op geen enkele historische kaart staat bewoning afgebeeld binnen het projectgebied. Historische ingrepen of verstoringen zijn niet gekend.

Op basis van het proefsleuvenonderzoek is duidelijk dat binnen het projectgebied archeologisch erfgoed aanwezig is, dat bedreigd wordt door de geplande werken. De bodem ter hoogte van het projectgebied bestaat uit zand, met sporen van tertiaire klei en lokale uitlogingsvlekken. In de sleuven dagzomen elf archeologische sporen. De grote meerderheid van de sporen bevindt zich in het noordelijk deel van het projectgebied: 73 % van de sporen en 84 % van de sporen die archeologica opleveren liggen in een zone van 1.300 m² (24 % van het projectgebied). De drie sporen in het zuidelijk deel zijn liggen geïsoleerd en blijken na coupering geen bewoningssporen.

De aangetroffen sporen zijn grachten en kuilen. Het verzamelde vondstmateriaal, de grachten – die te breed lijken om perceelsgrachten te zijn – en de mogelijk paalsporen doen vermoeden dat hier meer dan *off-site* sporen zijn aangesneden. Als een bewoningssite aanwezig is, dan is er sprake van een low-density site, die weinig sporen nalaat in het bodemarchief. Uit de vulling van de sporen zijn scherven aardewerk verzameld die het geheel van de sporen dateren in de overgang van de vroege naar de volle middeleeuwen en de volle middeleeuwen (975 tot de 12e eeuw). Het vondstencomplex wordt aangevuld met goed bewaarde voorwerpen in natuursteen.

Dwars door het projectgebied loopt een depressie, geïnterpreteerd als beekdal. Deze beek kan een grote rol gespeeld hebben bij de inplanting en voortzetting van de nederzetting: mogelijk diende deze als drinkwatervoorziening voor mens of dier. Mogelijk is de beek tijdens de landbouwontginning ten tijde van de middeleeuwse site in cultuur gebracht: omgeleid of gekanaliseerd. Verschillende sporen en het beekdal bevatten een sterk humeuze vulling. Natuurwetenschappelijk onderzoek van deze vulling kan een antwoord bieden op vragen over de functie van de site en de overlevingsstrategie van haar bewoners.

Een vroeg- tot volmiddeleeuwse site in de onmiddellijke omgeving van Torhout is een uniek gegeven. Vervolgonderzoek kan een licht werpen op een periode - 10e en 11e eeuw – waarvoor geen historische bronnen gekend zijn.



Figuur 2: Allesporenplan

Onderzoeksstrategie, - methode en –technieken

De zone aangeduid op bovenstaande kaart wordt vlakdekkend opgegraven. Het gaat om een opgraving zonder complexe stratigrafie. Het opgravingsvlak situeert zich in de noordelijke helft van het projectgebied. Omdat het hier om een low-density site gaat, die weinig sporen nalaat in het bodemarchief, kan geen scherpe grens getrokken worden. De afgebakende zone omvat met een ruime marge de aangesneden site (die 73 % van de sporen en 84 % van de sporen die archeologica opleveren). Dat stelt de vorsers in staat alle onderzoeksvragen hieronder geformuleerd op te lossen. Het vlak wordt aangelegd op de top van de onverstoorde moederbodem: 25 tot 50 cm diep. Dwars op het beekdal wordt een 4 m brede sleuf aangelegd tot op de moederbodem. Deze sleuf zal 1,5 m diep gegraven worden. Hier is bronbemaling vereist. Dit alles gebeurt conform de bepalingen in de Code van Goede Praktijk (CGP hoofdstuk 15).

De opgraving dient een antwoord te bieden op volgende onderzoeksvragen:

- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Zijn er podzolresten aanwezig en zo ja, wat is de invloed op het archeologisch bodemarchief?
- Is de invloed van het beekdal zichtbaar in het opgravingsareaal en ten opzicht van de archeologische site?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een omschrijving.
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?

- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Wat is de functie van de site?
- Zijn er verschillende fases herkenbaar in de occupatie?
- Kan er een uitspraak gedaan worden over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Kan een gebouwplattegrond herkend worden.
- Wat zeggen de aangetroffen resten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de gebruikers of bewoners?
- Wat is de landschapsgeschiedenis van het beekdal? Wat is de rol van het beekdal in de inplanting en voortzetting van de nederzetting? Wat vertelt een wetenschappelijke analyse van de sedimenten in het beekdal over de landgebruik in de omgeving?
- Past het aardewerk binnen het gekende materiaal uit deze periode in het Brugs Ommeland?
- Is er een (mogelijke)relatie tussen de aangetroffen vindplaats en gekende vindplaatsen in de omgeving? Wat is de link met toenmalige stad Torhout?
- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen de bestaande kennis van de geschiedenis van het projectgebied in Torhout en het Houtland?

Kostenraming

Voor de raming van de archeologische opgraving van dit onderzoek wordt uitgegaan van een vermoedelijke hoeveelheid (VH) van 8 dagen met een team van 2 archeologen (leidinggevend archeoloog en assistent-archeoloog), bijgestaan door een aardkundige (2 dagen) en 2 veldtechnici.

Er wordt bij de kostenraming voorzien in de kost en het transport van een graafmachine (VH 4). In overleg met de opdrachtgever staat het deze vrij om zelf te voorzien in een graafmachine mits de graafmachine en de machinist voldoet aan de gestelde voorwaarden uit de Code van Goede Praktijk. Overeenkomstig de Code van Goede Praktijk (CGP hoofdstuk 17) is de gebruikte graafmachine van een type dat toelaat zowel horizontale vlakken aan te leggen als de stratigrafie te volgen en dat geen schade toebrengt aan de aangetroffen sporen. De kraanbak is 2 m breed zonder tanden.

Gezien de specifieke context van de opgraving, een vroeg tot volmiddeleeuwse site, dient tevens te worden voorzien in voldoende budgetten om specifiek hieraan gerelateerde sporen en structuren te onderzoeken. Hierbij wordt gewerkt in vermoedelijke hoeveelheden (VH). De posten worden opgesplitst in waarderings- en metingen. Deze VH worden bepaald op basis van de ervaring van de veldwerkleider met dergelijke sites.

Na een assessment kan een selectie van de genomen stalen tijdens het veldwerk verder worden onderzocht en/of gedateerd. De stalen worden op hun potentieel gewaardeerd alvorens ze voor verdere analyse worden aangedragen.

- C14-datering van houtskool (2VH)
- Macroresten: waardering (3VH) en analyse (3VH)
- Pollenanalyse: waardering (2VH) en determinatie (2VH)
- Archeozooïologisch onderzoek (5VH)
- Herkomstbepaling natuursteen (5VH)
- Conservatie aardewerk (3VH)
- Conservatie metaal (10VH)

De geschatte kosten voor dit onderzoek bedragen € 21.915 (exclusief BTW en bronbemaling). In onderstaande tabel staat een overzicht van alle verwachte uitgavenposten.

Criteria waaruit blijkt dat het onderzoeksdoel succesvol bereikt is

Wanneer alle onderzoeksvragen beantwoord zijn en:

- o het terrein na aanleg van alle proefsleuven archeologievrij kan verklaard worden
- o het terrein of een gedeelte daarvan weerhouden wordt behoud *in situ*

TO17PA/2017F277 kostenraming			
fase	type	dagen	VH
voorbereiding	archeoloog	1	1
veldwerk	archeoloog	5	2
	veldtechnicus	5	2
	aardkundige	1	1
	kraanman	3	1
	kraan	3	1
rapportage	archeoloog	10	1
	aardkundige	1	1
conservatie	aardewerk		3
	metaal		5
onderzoek	C14 datering		2
	macroresten waardering		3
	macroresten analyse		3
	pollen waardering		2
	pollen analyse		2
	archeozooïologie		5
	herkomstbepaling natuursteen		5
totaalprijs			€ 21.915

Noodzakelijke competenties voor het opgravingsteam

Het onderzoek kan enkel uitgevoerd worden door of onder de autoriteit van een erkende archeoloog (leidinggevend archeoloog). Hij of zij dient te beschikken over minstens 240 werkdagen opgravingservaring, waarvan minstens 40 werkdagen op volmiddeleeuwse sites. De assistent-archeoloog heeft minstens 120 dagen opgravingservaring. Voor de veldtechnici gelden geen ervaringsvereisten.

Overeenkomstig de Code van Goede Praktijk (CGP hoofdstuk 17) kan, buiten het opgravingsteam (bestaande uit één leidinggevende archeoloog en één assistent-archeoloog) ook beroep gedaan worden op volgende actoren: conservator, natuurwetenschapper en materiaaldeskundige. Indien – overeenkomstig de CGP, de interventie van deze actoren vereist is tijdens het veldwerk, het assessment of de verwerking, wordt de hulp van deze externe specialisten ingeroepen (consult specialisten in kostenraming).

Voor de rapportage wordt minstens de leidinggevende archeoloog ingezet.

Strategie voor staalnamen

Aardkundige staalnamen gebeuren door een aardkundige en conform de bepalingen in hoofdstuk 21.4 van de Code van Goede Praktijk.

Het natuurwetenschappelijk onderzoek focust op landschappelijke informatie uit de humeuze lagen in het beekdal, grachten en kuilen.

Monsternamen voor natuurwetenschappelijk onderzoek gebeuren conform de bepalingen in hoofdstuk 20.3 van de Code van Goede Praktijk en bij voorkeur door een specialist.

Strategie voor conservatie

Aangezien op voorhand moeilijk in te schatten is of er archeologische vondsten gedaan zullen worden die in aanmerking komen voor conservatie, wordt in het bestek gewerkt met vermoedelijke hoeveelheden. Desalniettemin suggereert het proefsleuvenonderzoek dat het vondstenspectrum vooral aardewerk en natuursteen zal omvatten. Metaalvondsten (onder andere fibulae) worden vaak geassocieerd met sites uit die periode.

Risicofactoren onderzoek

Alle archeologisch veldonderzoek moet worden uitgevoerd in goede omstandigheden. Dit betekent:

- dat alle medewerkers in het veld de vereiste PBM's dragen en de vereiste veiligheidsopleidingen gevolgd hebben,
- dat de werf is ingericht conform de vigerende arbeidswetgeving, wat onder ander inhoudt dat er voorzien is in voldoende signalisatie en eventuele omheiningen, conform de vigerende wetgeving

- en dat de uitvoerder van de graafwerken een duidelijk zicht heeft op eventueel aanwezige leidingen.

Bewaring archeologisch ensemble

Voorstel bewaarplaats archeologisch ensemble:

Onroerenderfgoeddepot De Pakhuizen

Komvest 45

8000 Brugge

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

We voorzien voorlopig geen afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk.